

De nye sygdomme

Af: Line Ivarsson
Foto: Line Ivarsson

De fejler ikke noget. Alligevel er de syge. Hypokondere og mennesker med uforklarlige symptomer udgør over femten procent af patienterne på hospitalsafdelinger og hos praktiserende læger.

De lider af somatoforme tilstande - tilstande hvor der er tale om fysiske symptomer, uden at der kan findes nogen organisk forklaring.

Forklaringen skal derimod findes i psykiatrien og behandlingen på Liasionpsykiatrisk Enhed på Bispebjerg Hospital - Danmarks første klinik for hypokondere.

STUD MED har talt med lederen for det nye projekt, overlæge i psykiatri Morten Birket-Smith, som skal behandle, forske i og udbrede kendskabet til hypokondri.

Psykiske lidelser på somatiske afdelinger er et stort problem. En undersøgelse af indlagte patienter på en medicinsk afdeling viser at 11% lider af alvorlige somatoforme tilstande, yderligere 33% somatiserer. Patienterne er fejlplacerede, fejlbehandlede og storforbrugere af sundhedsvæsenet.

- For det første er det et problem at man som læge ikke ved hvad 15% af ens patienter fejler. For det andet er patienten selv overbevist om at der er et eller andet galt. Hermed bliver de enorme forbrugere af sundhedsydelsen hvorfor de koster os utrolig mange penge. Og for det tredje så passer det ikke at vi ikke kan behandle dem. Det er det vi er i gang med, og der er andre der har gjort det før os, forklarer overlæge i psykiatri Morten Birket-Smith.

Han er leder af Liasionpsykiatrisk Enhed der som den første af sin slags i Danmark skal sætte mere fokus på denne

store gruppe af somatoforme lidende på tre udvalgte somatiske afdelinger: neurologisk, kardiologisk og palliativ afdeling på Bispebjerg Hospital.

Diagnosen

Læger ser vidt forskelligt på de såkaldte nye sygdomme. Diagnoserne er ikke alment accepterede fordi de alene er baseret på patientens udsagn, hvilket er tilfældet i denne form for lidelser. Diskussionen går på om hypokondri, whip-lash, fibromyalgi og kronisk træthedssyndrom er somatoforme tilstande eller overhovedet findes.

- Det er ikke særlig produktivt at koncentrere sig om dette slagsmål, det er mere produktivt at koncentrere sig om patienterne, for de er der, konstaterer Morten Birket-Smith.

Behandlingen på Liasionpsykiatrisk Enhed kan inddeles i behandling af

velkendte psykiatriske lidelser hos patienter som samtidig lider af somatiske sygdomme. Den anden gruppe lider af hypokondri, også kaldet sygdomsangst, som hører under somatoforme lidelser. Dette kommer til udtryk ved uforklarlige, psykisk betingede legemlige symptomer – denne gruppe er enten konstant angst for at være syge eller overbevist om at de er syge.

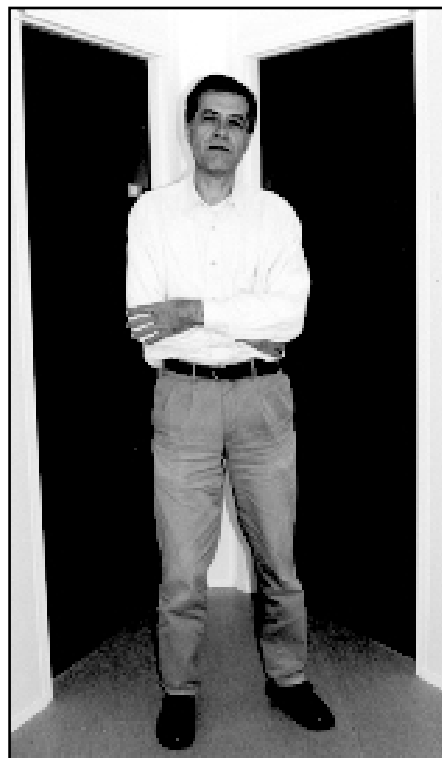
- Hovedkriterierne for diagnosen somatoform tilstand er at patienten kommer til læge igen og igen med nogle somatiske klager, som vi ikke kan finde en organisk baggrund for, oplyser Morten Birket-Smith.

- Det hele drejer sig om uforklarlige symptomer - ikke alene skal man have dem, man skal også blive ved med at have dem.

Det er ikke en patientgruppe som simulerer eller taler usandt om sine symptomer. En mindre gruppe lider af

føleforstyrrelser, er lamme, blinde, døve eller stumme. En større gruppe lider af uforklarlige smerter, hjertebanken, kvælningfølelser, rysten på hænderne og sveden over hele kroppen. Symptomerne kan være symbolske udtryk således at man, hvis der er noget, man ikke vil se i øjnene, bliver hysterisk blind, hvis der er noget, man ikke kan holde ud at høre på, bliver hysterisk døv eller hvis der er noget, man ikke må sige, bliver hysterisk stum. I forlængelse heraf kan nævnes at patienter af bar frygt for HIV smitte kan udvikle HIV-fobi. De ønsker igen og igen at blive testet for HIV selv om de ikke har noget sex-liv - et efterhånden ganske almindeligt symptom.

Årsagen til sygdommene er ikke kendt, men man ved at psykiske traumer kan

føre til somatoforme tilstande hos den enkelte. Ofre for tortur og katastrofer har ofte en tendens til at udvikle angst, depressioner, søvnforstyrrelser og ganske uforklarlige symptomer.

- Ikke så få medicinstuderende udvikler hypokondri i løbet af deres studietid – hver gang de læser om en sygdom, mener de at have fået den.

De hysteriske kvinder

Blandt diagnosticerede somatoforme tilfælde ses langt overvejende kvinder.

- Jo alvorligere de somatoforme tilstande er, desto flere tilfælde udgøres af kvinder. Den tunge ende udgøres faktisk udelukkende af kvinder. Mænd lider selvfølgelig af samme skavanker som kvinder, dog kommer det til udtryk

på en anden måde. Forklaringen ligger til dels i at mænd og kvinder fra naturens side er skruet lidt forskelligt sammen. Populært kan man sige at hvis man har det skidt, går kvinder til læge mens mænd går på værtshus og slås. Hvad angår hypokondri, sygdomsangst, er kønsfordelingen mere ligeligt fordelt, siger Morten Birket-Smith.

Det samlede billede

I modsætning til sundhedsvæsenets mange andre specialer søger man i liasionspsykiatri at bevæge sig væk fra den typiske skelnen mellem fysisk og psykisk. I stedet søger man at opnå en helhedsopfattelse.

I en velkendt arbejdsmetode bruger man de tre d'er som udgangspunkt: disseminans, diskrepans og dissociation. Patienternes symptomer er vidt udbredte, skifter over tid og stammer fra flere forskellige organsystemer. At patienterne har været indlagt på flere forskellige afdelinger og er blevet udskrevet med mange forskellige diagnoser. Der er desuden uoverensstemmelse - diskrepans - mellem patienternes beskrivelse af symptomer og funktionshæmning ved sammenligning med oplysninger fra pårørende og journaler. Endelig har patienterne mistet kontrollen over dele af deres kropslige funktion. Deres symptomer er adskilt - dissocieret - fra deres bevidsthed.

- Vi bruger de psykoanalytiske teorier, indlærings-teorierne og flere biologiske teorier. Det er vigtigt at tage

For det første er det et problem at man som læge ikke ved hvad 15% af ens patienter fejler. For det andet er patienten selv overbevist om at der er et eller andet galt. Hermed bliver de enorme forbrugere af sundhedsydelsen hvorfor de koster os utrolig mange penge.

Vi regner med at 70% af de patienter vi vil behandle med kognitiv terapi, vil få det væsentligt bedre eller blive fuldstændig helbredt.

hvad man kan bruge fra de forskellige teorier og derudfra prøve at få tingene til at hænge sammen. Det er netop hvad liasionpsykiatrien går ud på – at lave forbindelser, ikke alene mellem forskellige specialer, men også mellem forskellige teorier, således at man får en bredere tilgang til helheden, siger Morten Birket-Smith.

På denne måde ønsker man at undgå den evighedsvandring hvori patienterne over-undersøges. De undersøges, behandles og opereres først i eet speciale for derefter at sendes videre til næste, stadig uden at den fysiske årsag bliver fundet.

Patienter med hypokondri tilbydes enten kognitiv adfærdsterapi eller almindelig psykiatrisk behandling. Selv om de fleste patienter har lidt af hypokondri i 10-20 år, skal nogle patienter stå på en venteliste i tre måneder.

- En form for videnskabeligt design, hvormed man sikrer at sygdomsangsten ikke forsvinder af sig selv. Der er dermed taget højde for at spontan helbredelse kan forklare at de får det bedre, fortæller Morten Birket-Smith.

- Vi regner med at 70% af de patienter vi vil behandle med kognitiv terapi, vil få det væsentligt bedre eller blive fuldstændig helbredt. Halvdelen af pilotgruppen er symptomfrie mens den anden halvdel har fået det væsentligt bedre. Gruppen følges dog et år fremover med henblik på eventuelle tilbagefald, siger Morten Birket-Smith.

Motiver til sygdom

De såkaldte nye sygdomme er blevet populære – der opleves nu en epidemisk spredning af disse lidelser i vest Europa med store økonomiske konsekvenser til følge. I Danmark udbetales 50% af alle erstatninger til trafikskadede til netop denne patientgruppe mens erstatningen i Tyskland sniger sig helt op på 70%. Anderledes ser det ud i Østeuropa.

En undersøgelse viser at der ikke findes tilfælde af den somatoforme lidelse W.A.D - whip-lash associated disorders - i Litauen, selv om landets trafikssikkerhed er dårligere end i Vesteuropa. Undersøgelsen omfatter 300 bilpassagerer som er blevet påkørt bagfra, hvormed de har pådraget sig whip-lash symptomer. Denne gruppe blev sammenlignet med en anden gruppe på 300 personer som matchede i alder og køn, men som ikke havde været involveret i en lignende ulykke. Undersøgelser lavet et år efter pådragelsen af whip-lash symptomerne viste ikke nogen forskel mellem de to deltagende forsøgsgrupper, hverken med hensyn til nakke-besvær eller andre whip-lash symptomer.

- Motiver til sygdom er noget meget vanskeligt at tale om. I nogle kulturer udholder man meget mens man i den vesteuropæiske befolkning bestemt ikke vil finde sig i noget som helst. I Litauen får man ikke fem flade ører for at have ondt i nakken, så hvorfor skulle man gå til læge og få det registreret? Man må

indse at penge, forsikring og pension kan drive folk til at blive syge, kommenterer Morten Birket-Smith.

Psykiatriens ældste diagnose

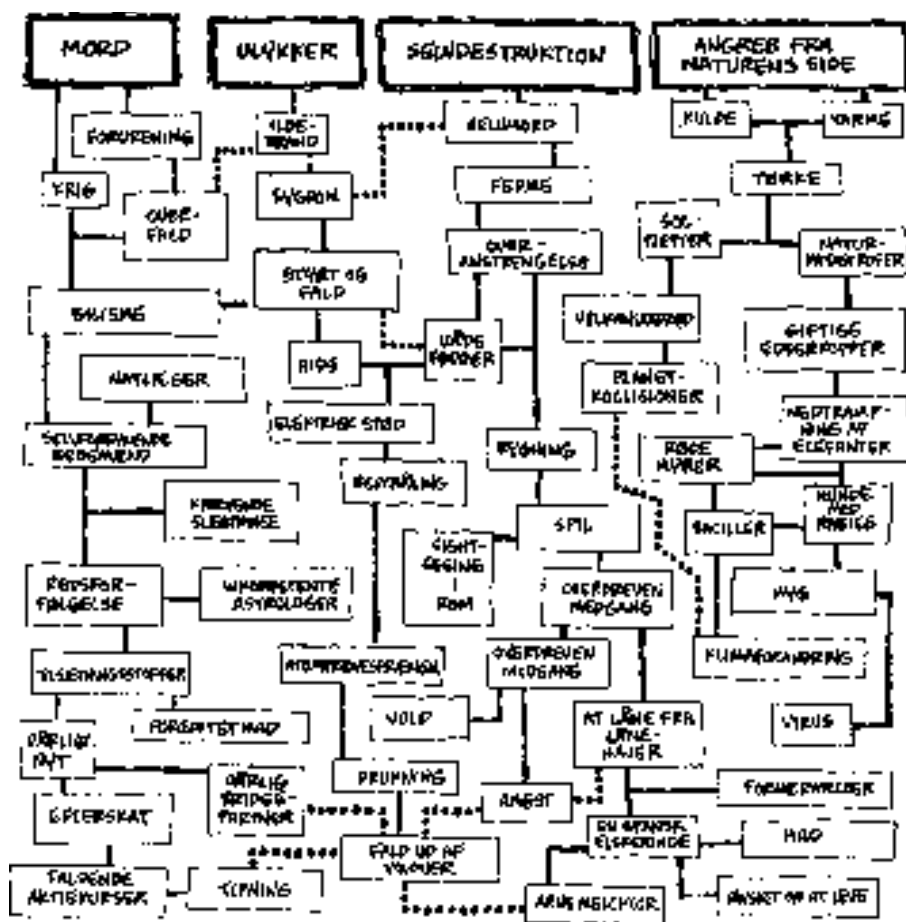
Sygdomsfænomenet er ikke nyt. Faktisk er hysteri den ældste diagnose i psykiatrien. Betegnelsen er græsk og kommer af hysteros - livmoderen. Platon mente at kvinderne var hysteriske, fordi hysteros vandrede rundt i kroppen. Freud mente at tidligere traumatiske, siden fortrængte oplevelser var årsagen til hypokondri. Uanset hvad man mente årsagen var, søgte man at behandle sygdommen.

- Man har gjort mange drastiske ting ved hysteriske kvinder. Så sent som i slutningen af 1800-tallet har man i Tyskland ved hjælp af kausisk soda ætset klitoris væk på unge hysteriske piger, fortæller Morten Birket-Smith.

Man har stadig bevaret diagnosen hypokondri mens det der dengang hed hysteri, siden har skiftet navn til somatoform lidelse. Hypokondri kaldes nogle steder for helbredsangst hvilket er endnu blødere end sygdomsangst. Det har længe drejet sig om at finde nye navne der ikke kan fornærme nogen. I mellemtiden har der været en tendens til at sige at hypokondri ikke findes, og hvis det findes, kan det ikke behandles - en tendens man nu er ved at vende.

Diagnoserne er ikke alment accepterede fordi de alene er baseret på patientens udsagn, hvilket er tilfældet i denne form for lidelser.

Man må indse at penge, forsikring og pension kan drive folk til at blive syge.

Et specialtilbud

- Mine kollegaer kan godt være noget skeptiske, men de er da mægtig glade for at vi tager fat i og ligefrem behandler de patienter, som til daglig kan opfattes som et irritationsmoment, siger Morten Birket-Smith.

- Alle parter får noget ud af det; patienterne bliver behandlet, og nogle bliver helt raske. Desuden bliver lægerne fri for en patientgruppe der fylder utrolig meget – både tids- og ressourcemæssigt.

- Dette specialtilbud kan medføre at ressourcerne bruges mere effektivt, slutter Morten Birket-Smith.

STADT